

Fimmtudaginn 28. maí 1998.

Nr. 82/1998.

Ákærvaldið

(Sigríður Jósefsdóttir saksóknari)

gegn

Guðrúnu Ágústu Einarsdóttur

(Páll Arnór Pálsson hrl.)

Virðisaukaskattur. Skilorð.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Garðar Gíslason, Gunnlaugur Claessen og Markús Sigurbjörnsson.

Ríkissaksóknari skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 18. febrúar 1998 í samræmi við yfirlýsingu ákærðu um áfrýjun. Ákærvaldið krefst þess, að niðurstaða héraðsdóms verði staðfest, bæði hvað varðar sakfellingu og refsingu.

Ákærða krefst aðallega sýknu af öllum kröfum ákærvaldsins, en til vara, að refsing verði milduð.

Ákærða var skráð með virðisaukaskattsskylda starfsemi. Henni bar því skylda til að innheimta skattinn og standa skil á honum í ríkissjóð, sbr. 3. gr. laga nr. 50/1988 um virðisaukaskatt. Að því virtu stoðar ákærðu ekki að vísa til þess, að þáverandi sambúðarmaður hennar hafi að einhverju eða öllu leyti haft með höndum stjórn á fjármálum atvinnurekstrar hennar. Ákærða stóð ekki skil á skattinum í ríkissjóð á þeim árum og í þeim mæli, sem í héraðsdómi greinir, og bakaði sér með þeirri háttsemi refsíábyrgð samkvæmt 40. gr. fyrrnefndra laga.

Brot ákærðu voru stórfelld. Á þeim tíma, er brotin voru framin, og allt fram til mars 1995 varðaði þessi háttsemi ákærðu við 1. mgr., sbr. 6. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988. Lagaákvæðinu var breytt með 3. gr. laga nr. 42/1995, sem tóku gildi við birtingu 9. mars 1995. Vanskil á gjalddaga janúar-febrúartímabils, sem var 5. apríl 1995, urðu því eftir þessa lagabreytingu. Lög nr. 39/1995, sem breyttu 262. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940 og áttu að leysa af hólmi 6. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988, öðluðust hins vegar ekki gildi fyrr en 1. júlí 1995. Þessi síðustu vanskil ákærðu 5. apríl 1995 gátu því eingöngu

varðað við 1. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988. Með vísan til 2. gr. almennra hegningarlaga verður ákærðu gerð refsing eftir 1. mgr. 262. gr. sömu laga, svo sem henni hefur verið breytt samkvæmt áður-sögðu.

Ákærða ber fyrir sig, að sök sín sé fyrnd, þar sem brot sitt hafi hvorki verið stórfellt né ítrekað og geti því eingöngu varðað sektum samkvæmt 1. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988, en slík brot fyrnist á tveimur árum, sbr. 80. gr. og 81. gr. almennra hegningarlaga. Sök í þessu tilviki fyrnist á sex árum miðað við upphaf rannsóknar, sbr. 5. mgr. 41. gr. laga nr. 50/1988, og er hún því þegar af þeirri ástæðu ekki fyrnd.

Að þessu athuguðu verður niðurstaða héraðsdóms um sakfellingu ákærðu staðfest.

Ákærða ber fyrir sig til málsbóta, að hún hafi látið sambúðarmann sinn fá bætur, sem hún fékk vegna slyss, til greiðslu á virðisaukaskatti. Um bætur þessar er ekkert upplýst í málinu. Getur þetta atriði því ekki komið frekar til álita.

Með vísan til forsendna héraðsdóms verður ákvörðun hans um varðhald og sekt á hendur ákærðu staðfest. Ákærða ber fyrir sig, að ekki megi gera henni vararefsingu með sekt, þar sem hér sé um hlutræna refsíabyrgð að ræða, sbr. 53. gr. almennra hegningarlaga. Í lagaákvæði þessu er mælt fyrir um vararefsingu, ef sekt greiðist ekki, og komi í hennar stað varðhald eða fangelsi, nema háttsemi sé manni ósaknæm. Háttsemi ákærðu var henni saknæm, svo sem verknaði er lýst í 1. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988. Verður því staðfest ákvæði héraðsdóms um vararefsingu, enda hefur ákærvaldið ekki áfrýjað til refsipýngingar.

Ákvæði héraðsdóms um sakarkostnað skal vera óraskað. Ákærða greiði áfrýjunarkostnað málsins, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur skal vera óraskaður.

Ákærða, Guðrún Ágústa Einarsdóttir, greiði allan áfrýjunarkostnað málsins, þar með talin saksóknarlaun í ríkissjóð, 40.000 krónur, og málsvarnarlaun skipaðs verjanda síns fyrir

Hæstarétti, Páls Arnórs Pálssonar hæstaréttarlögmanns,
40.000 krónur.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 16. janúar 1998.

Ár 1998, föstudag 16. janúar, er á dómþingi Héraðsdóms Reykjavíkur, sem háð er í Dómhúsinu við Lækjartorg af Guðjóni Marteinssyni héraðsdómara, kveðinn upp dómur í málinu nr. S-724/1997: Ákærvaldið gegn X og Guðrúnu Ágústu Einarsdóttur, en málið var dómtekið 15. desember sl.

Málið er höfðað með ákærskjali, dags. 9. október 1997, á hendur „X, f. 1954, fæðingarnr. ..., og Guðrúnu Ágústu Einarsdóttur, Hverafold 124, Reykjavík, fæddri 20. júlí 1961, fæðingarnúmer 456, fyrir brot á lögum um virðisaukaskatt með því að hafa eigi í samræmi við það, sem lög áskilja, staðið innheimtumanni rfkissjóðs skil á virðisaukaskatti, sem innheimtur var í nafni ákærðu, Guðrúnar, og einkafyrirtækis hennar, Skínandi hreint, kennitala 681289-1439, á árunum 1992, 1993, 1994 til og með febrúar 1995, samtals að fjárhæð 3.444.062 kr., og sundurliðast sem hér greinir:

Í nafni Guðrúnar Ágústu:

Árið 1992:

mars-apríl	kr.	308.796	
júlí-ágúst	–	449.416	
september-október	–	74.172	
nóvember-desember	–	54.111	kr. 886.495

Árið 1993:

mars-apríl	kr.	434.114	
maí-júní	–	776.961	
Leiðrétting v/ársins 1993	–	119.038	kr. 1.330.113

Árið 1995:

janúar-febrúar	kr.	500.393	kr. 500.393
----------------	-----	---------	-------------

Í nafni einkafyrirtækis Guðrúnar Ágústu, Skínandi hreint:

Árið 1994:

september-október	kr.	372.066	
nóvember-desember	–	354.995	kr. 727.061
		Samtals	kr. 3.444.062

Telst þetta varða við 1. mgr., sbr. 6. mgr., 40. gr. laga nr. 50/1988 um

virðisaukaskatt, sjá nú 3. gr. laga nr. 42/1995 og 262. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 1. gr. laga nr. 39/1995.

Þess er krafist, að ákærðu verði dæmd til refsingar fyrir framangreint brot“.

Verjandi ákærða, X, krefst sýknu af öllum kröfum ákæruvaldsins og að dæmd verði málsvarnarlaun úr ríkissjóði að mati dómsins.

Verjandi ákærðu, Guðrúnar Ágústu, krefst sýknu af öllum kröfum ákæruvaldsins og að sakarkostnaður, þar með talin málsvarnarlaun, verði greiddur úr ríkissjóði að mati réttarins. Til vara er krafist vægustu refsingar, sem lög leyfa.

Með bréfi, dags. 12. apríl 1996, sendi skiptastjóri í þrotabúi ákærðu, Guðrúnar Ágústu, ríkissaksóknara bréf vegna ætlaðra skattalagabrota hennar. Ríkissaksóknari sendi erindið lögreglu með bréfi, dags. 2. apríl 1996, ásamt rannsóknarbeiðni. Málið setti eftir þetta rannsókn hjá RLR, og gáfu ákærðu þar skýrslur.

Samkvæmt gögnum málsins og framburði ákærðu hjá lögreglu og fyrir dómi var atvinnurekstur sá, sem lýst er í ákæru, hreingerningarpjónusta, þar sem seld var vinna við hreingerningar og fleira. Ákæru voru sambýlisfólk á þeim tíma, er ákæran tekur til, og var um sameiginlegan rekstur þeirra að ræða, svo sem nánar verður lýst síðar.

Fjárhæðir í einstökum ákæruliðum eru í öllum tilvikum reistar á virðisaukattsskýrslum, sem skilað var inn fyrir hin tilgreindu tímabil, svo sem rakið er í ákæru, nema leiðrétting vegna ársins 1993, að fjárhæð 119.038 kr.

Verður nú rakinn framburður ákærðu og vitna fyrir dómi.

Ákærði, X, neitar sök. Hann kvað ekki hafa verið í sínum verkahring að annast eða sjá um skil á innheimtum virðisaukaskatti. Það hafi verið í verkahring meðákærðu, Guðrúnar Ágústu, að annast peningamálin í rekstrinum og þar með að standa skil á innheimtum virðisaukaskatti. Ákærðu hafi verið sambýlisfólk þann tíma, er ákæran tekur til, og bæði unnið við hreingerningarpjónustuna og haft framfæri sitt af henni. Hann kvað í upphafi rekstrarins hafa verið samið um ákveðna verkaskiptingu milli ákærðu, og samkvæmt henni hafi meðákærða átt að annast skil á virðisaukaskatti. Ákærði annaðist daglega stjórnun, mannaráðningar, innkaup, samskipti við viðsemjendur og sem slíkur verið „andlit“ fyrirtækisins út á við, eins og ákærði greindi frá. Engir reikningar hafi verið greiddir nema með samþykki meðákærðu, sem hafi gefið út alla tékka vegna greiðslu reikninga. Ákærði kvaðst ekki telja fjárhæðirnar vera réttar. Hann kvaðst hins vegar hafa vitað af verulegum vanskilum með virðisaukaskatt, en með-

ákærða hefði undirritað virðisaukaskattsskýrslurnar, sem bókarí hefði útfyllt. Ákærðu hefðu rætt um að reyna að standa skil á virðisaukaskattinum og ákærði talið, að takast myndi að rétta reksturinn af. Það hefði hins vegar ekki tekist, og kvaðst ákærði telja ástæðuna til þess þá, að lagt hefði verið af stað í reksturinn án nægjanlegs fjármagns í upphafi, en ákærði þá verið gjaldþrota að sögn. Ákærði kvaðst telja, að verkaskiptingin milli sín og meðákærðu hefði það í för með sér, að hann bæri ekki ábyrgð á greiðslu virðisaukaskatts.

Ákærða, Guðrún Ágústa, neitar sök og að bera ábyrgð á greiðslu virðisaukaskatts, eins og í ákæru greinir, enda hafi meðákærði tekið um það ákvörðun að skila ekki virðisaukaskattinum, en ekki hafi verið til peningar til greiðslu skattsins. Hún kvað meðákærða, X, hafa annast reksturinn í nafni ákærðu svo og einkafirma ákærðu, en þau hefðu verið sambýlisfólk þann tíma, er ákæra tekur til, og haft framfæri sitt af rekstrinum. Hún kvað starf sitt hafa verið að vinna við skúringar og því verið eins og hver annar starfsmaður undir stjórn meðákærða. Hún hefði ekki komið nærri daglegum rekstri, en meðákærði annast öll mál varðandi reksturinn. Hún hefði einungis lánað nafn sitt vegna rekstrarins, þar sem meðákærði hefði verið gjaldþrota og því ekki getað notað nafn sitt við atvinnureksturinn. Hún kvaðst einnig að tilmælum meðákærða hafa stofnað tékkareikning, sem notaður var í þágu þessa rekstrar, en ákærða skrifaði út tékka, þar sem meðákærði hefði ekki getað haft tékkhefti sjálfur vegna gjaldþrots. Meðákærði, X, hefði annast mannaráðningar og allt, er að rekstrinum laut, og tekið allar ákvarðanir þar að lútandi án samráðs við sig. Hún kvaðst ekki vita um fjárhæðir á virðisaukaskattsskýrslum. Hún hefði undirritað skýrslurnar, og komið hefði fyrir, að hún hefði undirritað virðisaukaskattsskýrslur óútfylltar, en endurskoðandi annast gerð virðisaukaskattsskýrlnanna.

Vitnið Bjarni Valdimarsson verkfræðingur kom fyrir dóminn og lýsti því, er ákærði, X, bað hann um að annast fjármál þess rekstrar, er í ákæru greinir. Ekki hafi orðið af því, en ákærði, X, sýnt sér bókhald og greint frá því, að virðisaukaskattur væri ógreiddur.

Þessi vitni komu einnig fyrir dóminn: Anna Ingvadóttir framkvæmdastjóri, Eiríkur Sigurðsson kaupmaður, Guðmundur Helgi Valtýsson verslunarmaður, Jón Valtýsson atvinnubílstjóri, Hilmar Böðvarsson framkvæmdastjóri, Svanur Jóhannsson verslunarmaður, Tryggvi Páll Friðriksson verslunarmaður, Björn Björnsson, löggiltur endurskoðandi, og Valgeir Ólafsson framkvæmdastjóri. Vitnin voru öll leidd að kröfu verjanda ákærðu, Guðrúnar Ágústu. Báru þau flest um samskipti sín við hreingerningarþjónustu þá, sem ákærðu ráku, og að ákærði, X, hefði komið fram út á við

vegna rekstrarins, samið um verk, annast mannaráðningar, gert innkaup og fleira. Ekki þykir ástæða til að rekja framburð vitnanna frekar hér.

Niðurstöður.

Fjárhæðir í einstökum ákæruliðum byggjast á virðisaukaskattsskýrslum, sem skilað var, eins og lýst hefur verið, utan leiðrétting fyrir árið 1993, að fjárhæð 190.038 kr. Hvorugt ákærðu hefur gert athugasemdir við fjárhæðir í ákæru, en bæði lýst því, að þau viti ekki, hvort fjárhæðirnar séu réttar.

Dómurinn telur sannað með virðisaukaskattsskýrslunum, sem skilað var, og öðrum gögnum málsins, en að teknu tilliti til þeirra fjárhæða, sem dregnar hafa verið frá, að innheimtumanni ríkissjóðs hafi ekki verið staðin skil á þeim virðisaukaskatti, sem ákært er út af. Hvorugt ákærðu telja sig bera ábyrgð á því, að ekki var staðið í skilum með virðisaukaskattinn, en bæði ákærðu lýstu vitneskju sinni um vanskilin og erfiðleikum í rekstrinum og því, að reynt hefði verið að standa í skilum, en ekki tekist.

Ákærðu unnu bæði við þann atvinnurekstur, sem lýst hefur verið. Þau voru sambýlisfólk á þeim tíma og stóðu sameiginlega að rekstrinum, eins og bæði hafa lýst fyrir dómi og ákærði, X, einnig hjá lögreglu, er hann bar, að um sameiginlegan rekstur ákærðu hefði verið að ræða. Vitnisburður allra vitnanna, sem komu fyrir dóminn, styður þessa niðurstöðu.

Samkvæmt 3. gr. laga nr. 50/1988 um virðisaukaskatt hvílir sú skylda að innheimta virðisaukaskatt og standa skil á honum í ríkissjóð m. a. á þeim, sem í atvinnuskyni eða með sjálfstæðri starfsemi selja eða afhenda vörur eða verðmæti ellegar inna af hendi skattskylda vinnu og þjónustu. Fellur atvinnustarfsemi sú, er ákærðu ráku, stjórnðu og höfðu framfæri sitt af, undir þessa lýsingu laganna.

Dómurinn telur sannað með framburði beggja ákærðu og öðrum gögnum málsins, að ákærðu hafi bæði haft þau tengsl við atvinnureksturinn, að þau hafi bæði borið á því ábyrgð, að innheimtum virðisaukaskatti væri skilað innheimtumanni ríkissjóðs. Með því að standa ekki skil á virðisaukaskattinum, svo sem lög kveða á um, hafa ákærðu gerst brotleg við 1. mgr. 262. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. lög nr. 39/1995 um breytingu á þeim lögum, sbr. áður 1. mgr. 40. gr. laga nr. 50/1988 um virðisaukaskatt, en tilvísun til 6. mgr. síðastnefndu lagagreinarinnar þykir ekki eiga við hér.

Ákærðu verður gerð refsing eftir hinum breyttu lögum, þó þannig, að ekki verður beitt þyngri viðurlögum en heimil voru á þeim tíma, er ákærðu frömdu brot sín, sbr. meginreglu 2. gr. almennra hegningarlaga.

Ekkert í sakaferli ákærða, X, hefur þýðingu við ákvörðun refsingar í máli þessu.

Ákærða, Guðrún Ágústa, hefur ekki sætt refsingu áður.

Refsing beggja ákærðu er ákvörðuð með hliðsjón af 77. gr. almennra hegningarlaga, og þykir refsing hvors ákærðu fyrir sig hæfilega ákvörðuð 45 daga varðhald, en fresta skal fullnustu refsivistarinnar skilorðsbundið í tvö ár frá uppsögu dómsins að telja, og skal hún falla niður að þeim tíma liðnum, haldi hvort hinna ákærðu um sig almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955. Þá greiði hvort ákærðu um sig 800.000 kr. í sekt til ríkissjóðs, og komi tveggja mánaða varðhald í hennar stað, verði hún ekki greidd innan fjögurra vikna frá birtingu dómsins að telja.

Ákærði, X, greiði verjanda sínum, Ólafi Thóroddsen héraðsdómslögmanni, 75.000 kr. í málsvarnarlaun, og ákærða, Guðrún Ágústa, greiði verjanda sínum, Leó E. Löve héraðsdómslögmanni, sömu fjárhæð í málsvarnarlaun.

Sakarkostnað að öðru leyti greiði ákærðu óskipt, þ. m. t. 75.000 kr. í saksóknarlaun, er renni í ríkissjóð, en Jón H. Snorrason saksóknari flutti málið af hálfu ákæruvaldsins.

Dómsuppsaga hefur dregist nokkuð vegna embættisanna og jólahátíðar.

D ó m s o r ð:

Ákærðu, X og Guðrún Ágústa Einarsdóttir, sæti hvort um sig 45 daga varðhaldi, en fresta skal fullnustu refsivistar beggja ákærðu skilorðsbundið í tvö ár frá uppsögu dómsins að telja, og skal refsingin falla niður að þeim tíma liðnum, haldi þau hvort um sig almennt skilorð 57. gr. almennra hegningarlaga nr. 19/1940, sbr. 4. gr. laga nr. 22/1955.

Ákærðu greiði hvort um sig 800.000 kr. í sekt til ríkissjóðs, og komi tveggja mánaða varðhald í stað sektarinnar, verði hún ekki greidd innan fjögurra vikna frá birtingu dómsins að telja.

Ákærði, X, greiði verjanda sínum, Ólafi Thóroddsen héraðsdómslögmanni, 75.000 kr. í málsvarnarlaun, og ákærða, Guðrún Ágústa, greiði verjanda sínum, Leó E. Löve héraðsdómslögmanni, sömu fjárhæð í málsvarnarlaun.

Sakarkostnað að öðru leyti greiði ákærðu óskipt, þ. m. t. 75.000 kr. í saksóknarlaun, er renni í ríkissjóð.